

Årsrapport 2022

Regionala, kommun- och myndighetsgemensamma
resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Rapport 2023:1 Årsrapport 2022 – Regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck

Författare	Filippa Ristorp, Marie Ramstedt, Ingrid Nyman
Foto	Länsstyrelsen Östergötland
ISBN	978-91-89339-85-9
Upplaga	Enbart digital upplaga

© Länsstyrelsen Östergötland mars 2023

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3, 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Förord

Den 1 oktober 2022 övergick Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck till att bli Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelsen värdesätter regeringens fortsatta förtroende.

Gemensamt för alla som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor är att de begränsas i tillgången till sina grundläggande mänskliga rättigheter. Det handlar om rätten att få vara barn samt att forma och påverka sitt eget liv och framtid. Men även om rätten till kroppslig och personlig integritet och att få bestämma över sin kropp och sexualitet. Personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck saknar rätten att bestämma över sitt liv och sin framtid.

Alla former av våld och förtryck ska motverkas och bekämpas och resurscentrasatsningen är en viktig del i det arbetet. I 2022 års regleringsbrev gav regeringen Länsstyrelsen Östergötland uppdraget att fortsatt samordna arbetet med att utveckla regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra. Det övergripande målet är att alla barn, unga och vuxna som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ska ha jämlik tillgång till specialiserat och anpassat stöd och hjälp oavsett vistelseort. I arbetet med utsatta krävs samarbete, kunskap, stöd och trygghet hos de yrkesverksamma vilket resurscentra kan bistå med. Resurscentrasatsningen ökar förutsättningen för att yrkesverksamma kan ge utsatta rätt stöd och hjälp.

Carl Fredrik Graf
Landshövding
Länsstyrelsen i Östergötlands län

Sandra Petersson
Avdelningschef
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck
Länsstyrelsen Östergötlands län

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Sammanfattning	6
Bakgrund och uppdrag	7
Förkortningar och definitioner	7
Styrdokument som reglerar arbetet med resurscentrauppdraget	7
Syfte, målgrupp och mål	8
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck som stöd- och samordningsfunktion	9
Vårt uppdrag	9
Strategiskt, kunskapsorienterat och operativt arbete	9
Inrättande av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	10
Genomförda aktiviteter	11
Regionala resurscentra	12
Skåne	12
Dalarna	13
Västernorrland	14
Västmanland	14
Studieresa till Oslo	15
Förstudie Skaraborg och Södra Älvsborg	16
Pilotlänen	17
Utvärdering uppföljningsmall och statistikmall	18
Extern samverkan	19
Framåtblick 2023 och slutdiskussion	20
Framåtblick 2023	20
Slutdiskussion	21
Ekonomisk redovisning	22
Referenslista	23
Bilageförteckning	24

Sammanfattning

Under 2022 har Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld (NCH) haft i uppdrag att fortsatt utveckla regionala resurscentrum för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet har utvecklats mot bakgrund av de utvärderingar som gjorts av arbetet hittills. Fokus har varit att stötta de fyra län som tilldelats medel från NCH. Länen påbörjade sitt arbete hösten 2021 och har under 2022 fortsatt arbetet med att skapa och utreda förutsättningarna för att kunna inrätta regionala resurscentra i samverkan med myndigheter och andra aktörer i länet. De fyra länen är Västmanland, Skåne, Västernorrland och Dalarna.

Under senare delen av hösten 2021, när Länsstyrelsen Östergötland fattade beslut om tillfällig ned- och omprioritering av verksamheten inom dåvarande Nationella kompetensteamet, fick de län som har ingått i resurscentrasatsningen sedan 2018 frågan om att ge stöd till de län som inträdde 2021. Detta resulterade i en möjlighet för länen att dela med sig av sina erfarenheter från respektive process med att inrätta ett regionalt resurscentrum, men även att lära av varandras framgångar och utmaningar. Under 2022 har arbetet med detta nätverk därför fortskridit och NCH har bjudit in till flera nätverksträffar för erfarenhetsutbyte. Planen är att stärka och utöka nätverket under 2023.

För att säkerställa att länen arbetar ändamålsenligt med inrättandet av regionala resurscentra har NCH tidigare tagit fram mallar för nationell uppföljning av verksamhet och statistik. Trots behovet av att revidera mallarna har flera län haft nytta av den statistik som samlats in. Ett län lyfter särskilt hur statistikmallen har hjälpt dem se att antalet ärenden gällande yngre barn var få och utifrån den statistiken planerades en konferens med fokus på yngre barns utsatthet för hedersnormer. Under senare delen av hösten anlätades en konsult för att följa upp hur mallarna används samt hur de kan förbättras. Resultatet sammanfattades i en rapport som kommer att utgöra underlag för fortsatt arbete med att revidera uppföljningsmallarna under 2023.

Det har under 2022 fattats två beslut som frångått projektdirektivet. Det ena beslutet är att två enskilda kommuner har beviljats medel för att slutföra förstudier som påbörjats med medel från berörd länsstyrelse. Syftet med förstudierna har varit att undersöka förutsättningarna för inrättande av nya regionala resurscentra samt skapa en samsyn inför ansökan till satsningen från och med 2023. Det andra beslutet som har frångått projektdirektivet utgörs av att två län beviljats medel för ett studiebesök vid kompetensteamet i Oslo, Norge. Detta i syfte att tillvarata erfarenheter i RC-liknande verksamheter. Enligt projektdirektivet beviljas inte resor utanför landets gränser. I aktuellt fall bedömdes ett undantag kunna utmyнна i goda erfarenheter som även kan investeras i resurscentrasatsningen under 2023 samt spridas i RC-nätverket.

Sammanfattningsvis har fokus för 2022 års arbete varit att fortsatt ge stöd till de fyra län som sedan 2021 innehaft medel från NCH genom RC-uppdraget. Under senare delen av 2022 har NCH även påbörjat förberedelserna för att ta emot nya län under 2023.

Bakgrund och uppdrag

Förkortningar och definitioner

Sedan 2005 har Länsstyrelsen i Östergötland haft olika nationella regeringsuppdrag för att förebygga och förhindra hedersrelaterat våld och förtryck. Den 1 oktober 2022 inrättades Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Därmed har det tidigare Nationella kompetensteamet uppgått i det nya centrumet. I den här rapporten kommer verksamheten att benämnas med sitt nya namn – Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Förkortningen NCH kommer att användas genomgående, även då det är fråga om insatser som genomförts innan NCH formellt inrättades.

De grupper av län som inledningsvis beviljades medel från NCH för att starta resurscentraverksamheter har i tidigare rapporter och dokument benämnts ”Pilotlän” respektive ”Nya län”. Pilotlänen kommer även fortsättningsvis att benämnas som innan men från och med denna årsrapport kommer de nya länen att benämnas ”grupp 2” i stället för ”Nya län”. De län som beviljas medel från och med år 2023 kommer att namnges ”grupp 3”. Pilotlänen utgörs av Gävleborgs län, Kronobergs län, Norrbottens län och Västra Götalands län. Grupp 2 är Dalarnas län, Skåne län, Västernorrlands län och Västmanlands län. Beslut om vilka som ingår i grupp 3 kommer att fattas i juni 2023.

I syfte att förtydliga innehållet i resurscentraverksamheterna gällande minsta gemensamma nämnare och avgränsningar har NCH tagit fram direktiv samlat i ett dokument, kallat projektdirektiv. Projektdirektivet ger anvisningar till länen kring vad de kan söka medel för och inte. Syftet med dokumentet är att säkerställa att resurscentraverksamheterna använder stimulansmedel ändamålsenligt utifrån vad som framgår av aktuellt regeringsuppdrag och förordning (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

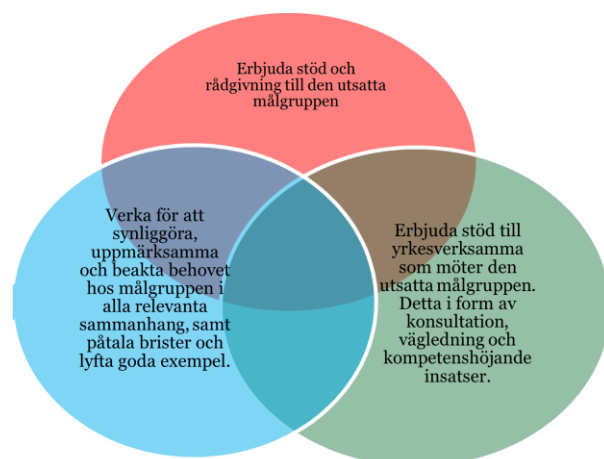
Styrdokument som reglerar arbetet med resurscentrauppdraget

- Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55)
- Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13
- Samordnad nationell plan för länsstyrelsernas uppdrag kring mäns våld mot kvinnor 2021 inkl. genomförandeplanen för kompetensstödsuppdraget
- Verksamhetsplan för NCH 2022 (-2024)

Syfte, målgrupp och mål

Resurscentraverksamheternas syfte

Syftet för resurscentraverksamheterna beskrivs i bilden till höger.

Målgrupp för resursverksamheterna

Målgrupperna för resurscentraverksamheterna utgörs av följande.

- Flickor/pojkar, kvinnor/män samt icke-binära och personer med transexfarenhet som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning (det sistnämnda avser flickor och kvinnor)¹
- Yrkesverksamma som i sitt arbete möter den utsatta målgruppen, i synnerhet yrkesverksamma inom socialtjänst, skol- och fritidsverksamhet, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, hälso- och sjukvård samt civilsamhällesorganisationer

Mål för resurscentraverksamheterna

Det övergripande målet med regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra är att barn och vuxna som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning (det sistnämnda avser flickor och kvinnor) ska ha jämlik tillgång till anpassat och specialiserat stöd och hjälp av god kvalitet, oavsett vistelseort i landet.

Utifrån det övergripande målet har en uppföljningsmall framtagits som omfattar gemensamma mål, indikatorer och uppföljningsverktyg. Syftet med uppföljningen är att säkerställa att resurscentraverksamheterna arbetar ändamålsenligt och i enlighet med gällande regeringsuppdrag.

Uppföljningsmallen grundar sig i det övergripande målet och är uppdelad i tre målområden enligt följande.

- **Målområde 1:** Stöd till den utsatta målgruppen
- **Målområde 2:** Stöd till yrkesverksamma
- **Målområde 3:** Samverkan

Pilotlänen har haft möjlighet att testa hela eller delar av modellen i syfte att följa upp och utvärdera den egna verksamheten. Grupp 2 har tagit del av modellen genom NCH. En utvärdering av modellen har genomförts under 2022 och presenteras senare i denna rapport.

1 . Målgruppen inkluderar målsäganden i brottutredningar.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck som stöd- och samordningsfunktion

Vårt uppdrag

Det är av vikt att det finns ett regionalt ägandeskap där processerna att starta upp och driva resurscentrum är förankrade, både av praktiska skäl och för resurscentrumens beständighet över tid. Länsstyrelserna är nyckelaktörer i detta arbete, med regeringsuppdrag att stödja utvecklingen av resurscentra på några platser i landet.

Det uppdrag som är ålagt NCH innefattar att samordna utvecklingen av regionala resurscentrum. NCH ska i sitt samordnande uppdrag:

- Bistå med övergripande samordning av uppdraget
- Stödja länen i deras arbete med att utveckla regionala resurscentra
- Erbjud kompetensförsörjning kring hedersrelaterat våld och förtryck

Målet med den nationella samordningens uppdrag är att främja:

- Likvärdig utveckling av resurscentraverksamheterna genom framtagande av minsta gemensamma nämnare
- Spridning av goda erfarenheter och arbetssätt till andra aktörer som ämnar starta liknande verksamheter

Strategiskt, kunskapsorienterat och operativt arbete

Inom ramen för stöd- och samordningsfunktionen ingår att ge strategiskt stöd, kunskapsstöd och stöd i det operativa arbetet, såväl till länsstyrelserna som resurscentraverksamheterna. Nedan följer en beskrivning av de mest centrala delarna i NCHs arbete.

Strategiskt stöd

- Samordning av uppdraget och fördelning av medel till berörda parter
- Framtagande av policydokument och riktlinjer
- Stödjande funktion i uppföljnings- och kvalitetssäkringsarbetet
- Verkan för synergieffekter mellan resurscentrauppdraget och länsstyrelsernas andra nationella och regionala uppdrag inom området hedersrelaterat våld och förtryck
- Samverkan på nationell nivå med relevanta myndigheter utifrån andra myndigheters uppdrag inom området hedersrelaterat våld och förtryck

Kunskapsstöd

- Kompetensstöd kring hedersrelaterat våld och förtryck
- Anordnande av nationella spridningskonferenser
- Anordnande av nätverksträffar för resurscentraverksamheternas samordnare och personal för att bistå med kompetens kring hedersrelaterat våld och förtryck samt möjliggöra länsöverskridande erfarenhetsutbyte
- Medverkan i resurscentralänens kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma, chefer och politiker
- Stödjande funktion i form av utgivande av sakkunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck vid framtagande av vägledningar och rutiner på lokal och regional nivå

Operativt stöd

- Handledning till befintliga resurscentraverksamheters personal vid behov
- Vägledning i enskilda ärenden via NCHs nationella stödtelefon för yrkesverksamma
- RC-gruppmöten som syftar till erfarenhetsutbyte mellan länen/verksamheterna och att skapa möjligheter för kollegialt stöd i frågor som rör RC-verksamheterna. Det ankommer på de som medverkar vid dessa möten att vidare utforska hur strukturer för denna form av erfarenhetsutbyte kan utvecklas. Målet är att möjliggöra ett forum för befintliga RC-verksamheter där gemensamma kunskaper i och erfarenheter från arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck bidrar till att utveckla och förstärka arbetet inom varje verksamhet.

I den nationella samordningens uppdrag ingår även att:

- Följa upp arbetet i enlighet med plan/projektdirektiv samt rapportera hur arbetet fortskrider
- Bereda strategiska frågor i dialog med länsstyrelserna och andra regionala aktörer
- Omhänderta förbättringsförslag från medverkande länsstyrelser
- Ansvara för en del interna och externa kommunikationsinsatser
- Ansvara för eventuella nationella utvärderingar av projektet
- Samordna arbetet med länsstyrelsernas redovisningar utifrån en gemensam framtagen återrapporteringsmall

Inrättande av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck har övergått till att bli Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Centrumet inrättades den 1 oktober 2022 vid Länsstyrelsen i Östergötland.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck består av två enheter:

- Enheten för stöd och samverkan inom hedersrelaterat våld och förtryck
- Enheten för utredning och analys inom hedersrelaterat våld och förtryck

Uppdraget att utveckla arbetet med regionala resurscentra för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck ombesörjs av Enheten för stöd och samverkan inom hedersrelaterat våld och förtryck.

Genomförda aktiviteter

Nedan redovisas några av de mest centrala insatser som har genomförts av NCH under 2022 inom ramen för den nationella samordningen:

- Förankringsarbete och informationsspridning kring resurscentrauppdraget
- Nätverksträff för grupp 2 samt samordnarna i tidigare pilotlän
- Handläggning av ansökningar för resurscentralänens fortsatta arbete
- Beslut om fortsatta medel till resurscentralän
- Löpande samordning, stöd och uppföljning av uppdraget
- Genomgång av inkomna ekonomiska redovisningar och lägesbilder
- Digital nätverksträff med grupp 2 och tidigare pilotlän med fokus på erfarenhetsutbyte
- Utvärdering av uppföljningsmall och statistikmall med grupp 2 och pilotlän
- Nätverksträff med samtliga RC-län med fokus på studien ”Att synliggöra det osynliga”
- Utökat nätverk med resurscentra som inte är kopplat till NCH: Stockholms läns resurscentra Origo samt Regionalt stödcentrum i Göteborg

Under 2022 har NCH bjudit in nätverket till två träffar med fokus på nätverkande och erfarenhetsutbyte från pilottiden. Under 2021 fick pilotlänen frågan om att ge stöd till de län som var nya under 2021, dvs. grupp 2. Enligt överenskommelse bistod pilotlänen genom att svara på frågor och dela med sig av sina erfarenheter, vilket under 2022 fortsatt har varit en positiv samverkansform. Konceptet har på olika sätt tagits med i arbetet med grupp 2 vilket även finns med i planeringen för kommande län som kommer att ansluta sig till resurscentrasatsningen under 2023. Samverkan med tidigare län samt NCH har ökat möjligheterna för pilotlänen att dela med sig av sina erfarenheter. Pilotlänen har under 2022 och fortsatt för 2023 visat intresse att ingå i samverkansnätverk med RC-länen och den nationella samordningen.

Under den period då pilotlänen fick medel från NCH erbjöds de även handledning. Grupp 2 har inte tagit del av handledning under 2022 men planeringen är att införa detta under hösten 2023 då två av länen i grupp 2 har för avsikt att gå in i operativ fas. Pilotlänen beskriver handledningen som en framgångsfaktor i deras arbete med utsatta och yrkesverksamma gällande stöd i sakfrågan och erfarenhetsutbyte. Möjlighet till handledning ett antal gånger per år kan bidra till att ge länen stöd i att i det operativa arbetet förhålla sig till projektdirektiv. Detta kopplat till det övergripande målet med regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra där målgruppen utsatta ska ha jämlik tillgång till anpassat och specialiserat stöd och hjälp av god kvalitet oavsett vistelseort. Handledningen skulle möjligtvis kunna bidra med underlag till NCHs arbete med omvärldsbevakning vad avser vilka tendenser som kan ses i landets olika kommuner och regioner.

Utöver ovan nämnda aktiviteter har NCH under hösten 2022 påbörjat förberedelserna för att ta emot nya län genom att lysa medel våren 2023. NCH har initierat arbetet med att bjuda in till en konferens för detta ändamål samt förankrat planeringen i länsstyrelsernas MVK-nätverk.

Regionala resurscentra

Under 2018 startades resurscentrum i Pilotlänen Kronoberg, Norrbotten och Gävleborg samt två resurscentrum i Västra Götaland. Pilotlänen har under 2022 inte haft medel från NCH. Under 2021 följde grupp 2 med Skåne, Dalarna, Västernorrland och Västmanland. 2022 fick två potentiella resurscentrum i Västra Götaland medel för att slutföra förstudier.

I förhållande till NCHs stöd- och samordningsfunktion ska länsstyrelser som beviljats nationella medel för detta ändamål ansvara för att delta i arbetet på följande sätt.

- Delta i den nationella samordningens aktiviteter avsedda för de län som beviljats medel
- Delta vid kompetenshöjande insatser
- Genomföra regionala kompetenshöjande insatser och samordna arbetet på regional nivå
- Delta i utvecklingsarbete kopplat till resurscentrasatsningen
- Delta i eventuella utvärderingsprocesser
- Vid behov fungera som en kommunikationskanal mellan den nationella samordningen och regionala aktörer samt utgöra en remissinstans avseende material som tas fram inom ramen för satsningen
- Dela med sig av erfarenheter till andra län
- Fortsätta stötta nya län efter det att länet inte längre har möjlighet att söka medel från NCH

Under 2022 har NCH erbjudit samtliga län i grupp 2 utbildningsinsatser eller deltagit i länens egna konferenser kopplade till RC satsningen. NCH har fört en kontinuerlig dialog med arbetsgrupper och styrgrupper samt erbjudit projektledarna ytterligare vägledning i sina uppdrag.

I syfte att minska den tid som länen har behövt avsätta för att rapportera till NCH har NCH sett över rapporteringskraven. En åtgärd som har lett till positiv återkoppling från länen.

Skåne

Sedan slutet av 2021 erbjuder satsningen i Skåne stöd till yrkesverksamma i form av pilotverksamheten Resursteam Heder Skåne (RTH Skåne). Målet är att RTH Skåne ska utvecklas till ett resurscentrum och i december 2022 tecknades en samverkansöverenskommelse mellan Länsstyrelsen Skåne och kommunerna i Skåne, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten och Region Skåne. Överenskommelsen gäller till 2025 och ger förutsättningar att utveckla Resurscentrum Heder Skåne.

Projektorganisationen består av styrgrupp, arbetsgrupp och referensgrupp. I styrgrupp och arbetsgrupp ingår representanter från de myndigheter som har ingått samverkansöverenskommelsen. Referensgruppen består bland annat av frivilligorganisationer. Referensgruppen har som syfte att lyfta målgruppens röst samt perspektiven barnrätt, funktionssätt och HBTQI. Exempel på aktiviteter som har genomförts under året är:

- Konsultationer med yrkesverksamma, (totalt i 38 olika ärenden sedan verksamheten startade)
- Workshop med centrala aktörer om bland annat kompetens- och stödbehov
- Utbildning för 44 överförmyndarhandläggare om hedersrelaterat våld och förtryck

- Påbörjad utvärderingsprocess, genomförd av Lunds universitet, som bland annat syftar till att identifiera eventuella skillnader mellan målgruppens behov och vad RTH Skåne erbjuder
- Planering för analyser av behoven inom Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, hälso- och sjukvården samt skolan
- Påbörjat arbete med målgruppsanalys

Under 2022 har fokus varit förarbete och att ta fram avsiktsförklaring för samverkan samt lansera Resurscentrum Heder Skåne. Lanseringen skedde i januari 2023 formellt genom en konferens på tema "ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet". Under 2023 kommer arbetet fortsätta med att rekrytera kommuner till satsningen. I december 2022 var 5 kommuner anslutna. Det planeras för dialogmöte med kommuner som inte är med i RTH Skåne för att sprida information om verksamheten samt för att få ytterligare information om kommunernas situation.

Dalarna

Länsstyrelsen Dalarna har under våren 2022 format en arbetsgrupp med yrkesverksamma från åklagarkammaren, regionen, Polismyndigheten, socialtjänsten, elevhälsan, kvinnojourer med flera. Under hösten har arbetsgruppen tagit fram ett förslag på regionalt resurscentrum vad gäller finansiering, placering, huvudmannaskap med mera. Ett konkret skriftligt förslag finns nu att diskutera på gruppens möte i januari 2023. Förslaget inkluderar en plan för hur stödet från NCH ska fasas ut så att resurscentrumet kan drivas långsiktigt i egen regi.

Projektet har använt sig av följeforskning, vad som på engelska kallas "ongoing evaluation". Forskare från Karlstads- och Örebro universitet har följt och dokumenterat kunskapsutvecklingsprocessen som skett parallellt med det övergripande projekt målet. Forskarna har även regelbundet kommunicerat sina iakttagelser till arbetsgruppen samt bidragit med kunskap om implementeringsprocesser. Andra exempel på aktiviteter som har genomförts under året är:

- Lansering av Webbutbildning om hedersrelaterat våld och förtryck i syfte att höja kompetensen hos länets yrkesverksamma
- Deltagande på flera kompetenshöjande aktiviteter för projektledaren och arbetsgruppen
- Digital heldagsutbildning i HRV i samarbete med NCH för yrkesverksamma
- Utbildning i samarbete med NCH för förskola, skola samt hälso- och sjukvården
- Planering för att uppmärksamma HRV under uppmärksamhetsveckan (vecka 7) 2023

En omständighet som försvårar arbetet är att målgruppen, personer utsatta för hedersrelaterat våld, till stor del är "osynliga" för aktörerna. Majoriteten av socialtjänsterna kan till exempel inte ta fram statistik över hur många ärenden de haft relaterade till hedersrelaterat våld och förtryck. Det förekommer därför sannolikt ett mörkertal när det gäller personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Dalarna har haft flera kunskaphöjande insatser och planerar under 2023 för ytterligare.

Under 2023 kommer förslaget på resurscentrum att bearbetas av arbetsgruppen och referensgruppen samt presenteras för styrgruppen och landshövdingen. Förslaget kommer även att skickas på tjänstemannaremiss. Slutligen är målet att ett färdigt förslag ska antas av beslutande politiska organ i augusti 2023.

Västernorrland

Länsstyrelsen Västernorrland sammanställde under hösten en behovsanalys som kommer vara vägledande i det fortsatta arbetet. Analysen utgör även en del av förankringsarbetet på ett mer operativt plan då den visar på de behov som lyfts av länets yrkesverksamma. En stor del av arbetet under året har bestått i att ta fram strukturen för en gemensam plattform. Plattformen syftar till att samla och sprida kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. En omorganisation inom regionen ledde till visst omtag i förankringsarbetet. Arbetsgruppen har under året samlat information och tagit del av andra liknande verksamheters erfarenheter, däribland avseende sekretessfrågor och dokumentationsansvar. Utifrån det har ett behov identifierats av att ta fram samtyckesblanketter för att skapa en struktur kring samverkan. Andra exempel på aktiviteter som har genomförts under året är:

- Återkommande kompetenshöjande aktiviteter för att synliggöra målgruppen
- En särskild kompetenshöjande satsning gentemot jourhem i länet utifrån jourhemmens möten med målgruppen
- Dialog gällande framtida modell och avtal för finansiering
- Skapande av organisationsplan/verksamhetsbeskrivning för den operativa driften av resurscentrumet
- Målgrupps-/behovsanalys
- Riskanalys
- Kommunikationsplan

Under den senare delen av året har fokus varit på hur verksamheten behöver utvecklas mer konkret. Detta kopplat till struktur samt samverkande myndigheters roller och ansvar. En pilotverksamhet föreslås för att kunna undersöka utfallet av projektets arbete. Utmaningar i arbetet har bland annat utgjorts av vissa svårigheter att binda sig långsiktigt till en gemensam verksamhet utanför det ordinarie interna arbetet. Kommunerna ser emellertid fördelarna med att skapa ett gemensamt verksamhetsstöd och länsstyrelsen Västernorrland uppfattar att det finns en efterfrågan på ett kommande resurscentrum.

Frågan om huvudmannaskap är klar så till vida att Kommunförbundet Västernorrland är utsedd till kommande huvudman, under förutsättning att Kommunförbundets styrelse tar emot uppdraget när det slutgiltiga förslaget presenteras. Arbetet följs av kontinuerliga avstämningar i syfte att öka förutsättningarna för en smidig övergång.

Västmanland

Länsstyrelsen Västmanland har under 2022 arbetat med en bred spridning av information om projektet och satsningen med att upprätta ett regionalt resurscentrum. Spridningen har bidragit till att fler yrkesverksamma personer deltagit i kompetenshöjande insatser. En förstudie har sammanställts, tryckts och publicerats. En av utmaningarna i arbetet har varit att lösa frågan om huvudmannaskap. Dialog pågår med Västerås stad gällande frågan om huvudmannaskap. Västerås stad har idag en öppenvårdsverksamhet, Centrum mot våld (CMV), som arbetar med ärenden inom våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. Förhoppningen är att kunna knyta resurscentrum till CMV.

Under den första projektperioden genomfördes dialogsamtal med aktörer i länet. Materialet från dialogsamtalerna är nu sammanställt till en förstudie som trycktes och publicerades vid årsskiftet 2022/2023.

Projektet har vidare genomfört och publicerat en kartläggning av barns utsatthet. Statistiken i kartläggningen visade att förskola och skola endast står för ett lägre antal av de anmälningar som inkommer till socialtjänsten. Utifrån detta har flera kommuner, tillsammans med länsstyrelsen, påbörjat ett arbete för att nå ut till förskolor och skolor gällande anmälningsplikten.

Andra exempel på aktiviteter som har genomförts under året är:

- Workshops och dialogsamtal med samtliga lokala samverkansgrupper i Västmanland
- Verksamhetsbesök
- Kompetenshöjande insatser
- Dialogmöte med ungdomar tillhörande målgruppen
- Heldag för socialtjänsten i Västmanland
- Hederskonferens

En tidsplan har framtagits som beskriver arbetet för perioden oktober 2022 till september 2023 samt när länsstyrelsen avser att lämna över projektet för egen försörjning. Under senare delen av året genomfördes samtal med chefer och beslutsfattare i länets 10 kommuner, regionen samt Polismyndigheten. Samtliga aktörer ger uttryck för att ett operativt resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck skulle vara en tillgång för hela länet.

Studieresa till Oslo

Under hösten 2021 tog två resurscentralän, Västernorrland och Västmanland, initiativ till att planera ett studiebesök till Norge i syfte att utveckla sin kompetens och tillgodogöra sig erfarenhet från andra länder och organisationer. Studiebesöket genomfördes under 2022. Flertalet av resurscentraläna var med i dialogen gällande studiebesöket. Då resor utomlands i regel inte beviljas inom ramen för de medel NCH fördelar, enligt projektdirektivet, gjordes en särskild prövning gällande ansökan om studiebesök i Norge. Studiebesöket utgör ett undantagsbeslut i förhållande till vad som kan beviljas i enlighet med projektdirektivet.

Studiebesöket gjordes i Oslo hos Norges kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck.² Syftet med studiebesöket var att få ta del av hur Norges kompetensteam arbetar både strategiskt och stödjande mot hedersrelaterat våld och förtryck. Studiebesöket bidrog till att utveckla RC-verksamheten i Sverige i första hand genom att komplettera kunskaper och erfarenheter gällande organisering, främst vad avser framgångsfaktorer men även hinder och svårigheter.

Under besöket i Oslo gjordes även studiebesök hos SEIF som är en ideell verksamhet som bland annat arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck dit unga utsatta kan vända sig.³ Läna tog del av erfarenheter av samverkan med ideella aktörer, något som lyfts särskilt i projektsansvisningarna kopplat till stöd till målgruppen.

² Bufdir, Kompetanseteamet mot tvångsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, <https://www.bufdir.no/vold/aresrelatert/kompetanseteamet/>

³ SEIF, Selvhjelp for Innvandrere og Flyktninger, <https://seifnorge.wpcomstaging.com/>

Erfarenheter från studiebesöket kommer att delas i RC-nätverket under 2023 och tillvaratas i syfte att fortsatt utveckla RC-länen.

Förstudie Skaraborg och Södra Älvsborg

I juni 2022 ansökte två kommuner, Borås och Skövde, i Västra Götalands län om medel från NCH. Syftet med medlen var att kunna slutföra sina respektive förstudier, vilka tidigare finansierats av Länsstyrelsen Västra Götaland. Målet med förstudierna var att undersöka behov och förutsättningar för att kunna etablera ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i respektive region. Beslut om att bevilja kommunerna medel motiverades med att både Borås och Skövde uppfyllde kraven för ansökan. Därutöver förväntades studierna kunna bedrivas inom respektive stad med fokus på hela regionen i enlighet med projektdirektivet. Att bevilja enskilda kommuner medel i resurscentrasatsningen utgör ett engångsbeslut.

Skövde – Skaraborg

Förstudiens syfte och fokus var att undersöka möjligheterna för Skaraborg att kunna inrätta ett resurscentrum, samt samverkande aktörers vilja till samverkan och samfinansiering. Studien genomfördes av en operativ arbetsgrupp på Barnahus Skaraborg som även har ansvarat för sammanställning av rapporten.

Förstudien presenterades för chefer, politiker och andra tjänstemän från samverkande myndigheter. Syftet med mötet var att informera om vad ett resurscentrum i Skaraborg skulle kunna innebära verksamhetsmässigt samt i fråga om behov av finansiering. Deltagarna fick även ta del av resultatet från förstudien gällande behov och förutsättningar för ett resurscentrum i Skaraborg.

Senast den 31 mars 2023 ska regionen, Polismyndigheten och kommunerna i Skaraborg meddela om de vill bekosta och därmed ingå i satsningen om att etablera ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i Skaraborg.

Borås – Södra Älvsborg

Syftet med studien har varit att utreda förutsättningarna för uppbyggnad av ett myndighetsgemensamt resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i Södra Älvsborg. Fokus i förstudien har varit att skapa en samsyn hos beslutsfattare i Södra Älvsborg för att ansöka om att ingå i den nationella resurscentrasatsningen.

På förvaltningschefsmöte för sjuhäradskommunerna i januari 2023 beslutades att Södra Älvsborg, under våren 2023, ska ansöka om medel från NCH i syfte att fortsätta implementera och etablera ett resurscentrum i Södra Älvsborg. Övriga samverkansaktörer har gett uttryck för att de önskar medverka i satsningen genom att tillföra resurser i form av medarbetare med relevant kompetens. Det framgår av studien att strategier och planer för organisering, finansiering och samverkan har utformats, vilka kommer att presenteras i framtida ansökan till NCH.

Sammanfattning om förstudier

Det framgår av båda förstudierna att fokus har varit att upplysa och inventera behov, samt höja insikten beträffande vikten av god samverkan för att kunna erbjuda stöd till den utsatta gruppen. Studierna har utmynnat i underlag för regionerna att ta ställning till och vidare påvisat behovet av samfinansiering och samverkan.

Framgångsfaktorerna i att ha respektive förstudie som underlag inför en eventuell ansökan om medel från NCH är att kommunerna och regionerna är införstådda med vad de gemensamt investerar i. Detta ökar förutsättningarna för att ett regionalt resurscentrum ska kunna finnas kvar då NCH inte längre ger stimulansmedel.

Förstudierna utgör goda exempel på hur resurscentrauppdraget, redan i första fasen, kan bli än mer konkret och möjligtvis tydliggöra förväntningarna på vad länen första året. Regleringsbrevet för 2023 tydliggör att det stöd NCH ger i RC-satsningen ska erbjudas länsstyrelserna och inte ges direkt till enskilda kommuner eller regioner.

Pilotlänen

Pilotlänen är de första län som fick medel av NCH i att starta regionala resurscentra med start 2018. Pilotlänen har inte haft medel från NCH under 2022 men beröringspunkter har ändå förekommit. Fortsatt samverkan finns inplanerad för verksamhetsår 2023. De län som benämns som pilotlän är:

- Västra Götalands län med två resurscentra;
 - Resursteam heder i Göteborgs Stad
 - Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck på Barnahus Fyrbodol
- Norrbotten län, Una Norrbotten
- Kronobergs län, Resurscentra Kronoberg
- Gävleborgs län, Barnahus Gävleborg

Länen har haft olika utmaningar i att fortsatt organisera och finansiera Resurscentra utan medel från NCH. Samtliga Resurscentra finns kvar, men inte i samma omfattning som innan. Vissa län ger enbart stöd till yrkesverksamma, i något län endast till ett par yrkeskategorier. Få län har utrymme för kunskapshöjande insatser för sin egen personal eller för de samverkande myndigheterna. I Fyrbodol har Resurscentra organiserats i redan befintlig samverkansstruktur i Barnahus. I Göteborg har Resurscentraverksamheten och Resursteam heder, kompletterats med ett Regionalt stödcentrum. I Kronoberg har samtliga kommuner i länet, Region Kronoberg och Polismyndigheten ställt sig bakom ett samverkansavtal. Detta innebär att från och med 2023 blir Resurscentrum Heder en permanent verksamhet i Barnahus.

Under hösten 2021 startade pilotlänen ett gemensamt nätverk för samverkan och kollegial handledning. Länen har även under 2022 varit ett viktigt stöd för grupp 2 där de delat med sig av erfarenheter, framgångsfaktorer och utmaningar. Pilotlänen uttrycker en önskan om stöd och samverkan med NCH både gällande nätverk, kunskapsutbyte och i vissa fall medel. För 2023 planerar NCH därför att erbjuda en mer kontinuerlig samverkan med pilotlänen och andra verksamheter som liknar resurscentrum. Detta i form av ett nationellt nätverk med fokus på erfarenhetsutbyte, kompetensutveckling och gemensam omvärldsspaning.

Utvärdering uppföljningsmall och statistikmall

Resurscentrasatsningen handlar om att skapa goda förutsättningar för att de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ska få tillgång till specialiserat och anpassat stöd av god kvalitet, oavsett kommun i landet. För att säkerställa att verksamheterna arbetar ändamålsenligt har NCH tagit fram en nationell uppföljningsmall. Vikten av uppföljning enligt mallen nämns särskilt i projektdirektiven. Mallen omfattar gemensamma mål, indikatorer och uppföljningsverktyg och har testats av pilotlänen. Grupp 2 har fått tillgång till mallen men ännu inte använt den i praktiken.

Det har funnits utmaningar i att implementera mallarna. Alla län har inte omedelbart sett syftet med dem och samtliga har ansett att de inte är tillräckligt anpassade efter den egna verksamheten. För att få länen att använda mallen i större utsträckning bedömde NCH att den behövde revideras. Hösten 2022 gav NCH därför en konsult i uppdrag att intervjua företrädare för pilotlänen och länen i grupp 2 för att följa upp hur mallarna används i resurscentraverksamheternas operativa arbete. Länen uppmanades också att inkomma med synpunkter på hur de kunde förbättras. NCH har fått stor positiv återkoppling på processen med intervjuer. Länen har bidragit till ett stort material av erfarenheter och synpunkter på både uppföljnings- och andra områden som berör resurscentrasatsningen vilket planeras att tas tillvara under 2023.

Utöver att samtliga pilotlän anser att mallarna behöver anpassas mer efter den egna verksamheten finner vissa län även att de är för omfattande, eller upplever att delar av frågorna inte är relevanta utifrån deras verksamhet. Samtliga pilotlän har gjort egna anpassningar i mallarna. I grupp 2 uppger samtliga län att de inte ser hur mallarna kan användas i den fas de befinner sig i nu, det vill säga innan de påbörjat ett operativt arbete. Alla länen ser dock positivt på gemensamma uppföljnings- och statistikmallar.

Trots behovet av att revidera mallarna har en del län haft stor nytta av den statistik som samlats in. Ett län lyfter särskilt hur statistikmallen hjälpt dem tydliggöra att få ärenden inkommer gällande yngre barn. Utifrån det planerades en konferens med fokus på kunskapshöjande om yngre barns utsatthet för hedersnormer. Syftet med att samtliga resurscentra ska använda uppföljningsmallen och statistikmallen är att kunna jämföra länets arbete med varandra. På så sätt kan resurscentraverksamheterna utvecklas och förbättras och främja likvärdig kunskap och stöd i olika delar av landet. Nästa steg 2023 är att med stöd av den utvärdering som gjorts revidera uppföljnings- och statistikmallen till att bli mera användarvänliga. NCH planerar också att erbjuda en workshop i syfte att öka användandet av verktygen.

Extern samverkan

En viktig del för att arbetet ska bli verkningsfullt och långsiktigt är en tydlig förankring på samtliga ledningsnivåer. I genomförande av uppdraget har det varit av vikt att samverka med relevanta aktörer på såväl lokal, regional och nationell nivå.

Ett exempel att särskilt lyfta gällande extern samverkan är följande:

Myndigheten för delaktighet (MFD) har fått i uppdrag från regeringen att kartlägga vilken kunskap om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning som finns hos kommuner, regioner och myndigheter samt hur denna kunskap sprids och används i relevanta verksamheter. I detta uppdrag bjöd MFD, genom NCH, in RC-länen till ett dialogmöte om hedersrelaterat våld och förtryck och funktionsnedsättning.

Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse. Syftet är att bidra till utvecklingen av förebyggande- och behandlande insatser i Sverige. Jämställdhetsmyndigheten bjöd i detta uppdrag, genom NCH, in RC-länen att delta i intervjuer. Detta eftersom jämställdhetsmyndigheten inom ramen för arbetet genomförde intervjuer med yrkesverksamma.

Länsstyrelsernas gemensamma MVK-nätverk (mäns våld mot kvinnor) tillsammans med NCH bjöd i maj 2022 in RC-länen till en workshop i syfte att göra utvecklingsledarna delaktiga i processen att identifiera utmaningar respektive framgångsfaktorer i genomförandet av RC-uppdraget. Syftet var att identifiera utvecklingsområden inför kommande dialog med Regeringskansliet om regeringsuppdragets fortsättning. NCH har under 2022 haft en representant för RC-uppdraget i MVK-nätverket i syfte att korta ner vägar för samverkan och informationsutbyte.

Exempel på andra insatser som genomförts under 2022 för att sprida information om resurscentrauppdraget, inhämta synpunkter till det löpande arbetet samt uppdatera om hur uppdraget fortskrider är följande:

- Dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), bland annat gällande dilemman och utmaningar som identifierats på regional nivå, om vikten av att förankra arbetsprocesserna på lednings- och politikernivå samt om att hitta former för samverkan mellan SKR och nationella samordningen av resurscentra framgent.
- Dialog med Barnafriad (Linköpings universitet) kring gemensamma frågeställningar gällande stöd till operativa verksamheter. Framför allt gällande samverkan mellan RC och Barnahusverksamheterna.
- Samtliga länsstyrelser har blivit informerade om arbetsprocesserna inom resurscentrauppdraget genom MVK-nätverket där en representant från RC sitter med.
- NCH har haft kontakt med enskilda länsstyrelser som framfört intresse att starta resurscentra i sina län. Av dessa har två områden inom Västra Götalands län fått beviljade medel för att kunna slutföra förstudie gällande möjligheter att inrätta regionala resurscentra.

Framåtblick 2023 och slutdiskussion

Framåtblick 2023

Det framgår i regleringsbrevet för 2023 att regeringen avser att avsätta 15 000 000 kronor till Länsstyrelsen Östergötland för att ge länsstyrelserna stöd i utvecklingen av regionala resurscentra för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelsen Östergötland, genom NCH, kommer under 2023 lysa medel för att nya län ska ges möjlighet att ansluta sig till satsningen. De län som ingår i grupp 2 kommer även fortsatt att kunna söka medel för att finansiera det arbete som påbörjades under 2021.

NCH kommer under 2023 att ge samtliga RC-verksamheter möjlighet att delta i ett nationellt RC-nätverk. Syftet är att bibehålla och stärka samverkanskedjan mellan den nationella samordningen och de regionala resurscentraverksamheterna, samt tillvarata tidigare erfarenheter. Ett gemensamt nätverk ger möjlighet att fortsatt försörja länen med kunskap i sakfrågan, samt skapa förutsättningar för att tidigare erfarenheter i RC-satsningen ska tillvaratas av nya län.

Särskilt viktiga erfarenheter att ta tillvara är:

- Hur ett resurscentra kan organiseras och finansieras då medel inte längre ges från NCH
- Framgångsfaktorer i samverkan
- Hantering av utmaningar gällande samordning av resurscentra

Med bakgrund av de utvärderingar som gjorts lägger NCH stor vikt vid att skapa tydlighet för de nya län som ska påbörja sin satsning 2023. Tydligheten gäller både vad NCH förväntar sig av länsstyrelserna och hur de kan nyttja den kunskap som finns på NCH.

NCH följer länens behov av kompetensförsörjning, framför allt utifrån vilket stöd som efterfrågas av länen. Länen har tillgång till stöd från NCH genom den nationella stödtelefonen samt genom kunskapshöjande inslag på kommande nätverksträffar. NCH planerar att erbjuda länen grupphandledning till de yrkesverksamma som är operativa i resurscentra i sakfrågan vid ett antal tillfällen när de går in i operativt arbete. Detta är något som tidigare län särskilt lyft som framgångsfaktor för att känna sig trygga i konsultationer med yrkesverksamma. Stöd i sakfrågan ökar förutsättningarna för länen att följa projektdirektiv och policydokument som tagits fram nationellt som stöd till RC-verksamheterna. Genom att fler län ansluter till satsningen utökas målgruppens tillgång till jämlikt, anpassat och specialiserat stöd och hjälp oavsett vistelseort i landet.

Slutdiskussion

Årets uppdrag för resurscentrasatsningen har, enligt rekommendationer från tidigare år, fortsatt varit begränsat till målgruppen utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.⁴ Avgränsningen ökar förutsättningarna för att målgruppen får rätt stöd och hjälp anpassat efter den faktiska utsattheten och inte efter mer generella insatser kopplat till våld i nära relationer. Detta ökar förutsättningen för att målgruppens behov uppmärksammas så väl nationellt och regionalt som lokalt.

Resurscentrasatsningen fyller även en viktig funktion för yrkesverksamma avseende kunskapsstöd, och framtagande av gemensamma samverkansrutiner samt utgör en samverkansplattform.

Under 2022 har inga medel lysts för nya län att ansluta till resurscentrasatsningen. Två kommuner har dock ansökt och beviljats stöd i form av medel för att kunna slutföra förstudier gällande länets förutsättningar att kunna söka till resurscentrasatsningen 2023. Övriga medel som delats ut har varit till de län som påbörjade sitt projekt under 2021.

Utvecklingen av resurscentrasatsningen fortskrider under 2023 varvid tidigare erfarenheter kommer att tillvaratas i såväl det strategiska som i det operativa arbetet. Häri planeras bland annat att gemensamma riktlinjer, projektdirektiv och uppföljningsverktyg ska revideras. Detta för att än mer anpassa relevant underlag efter utsattas behov samt respektive samverkande myndighet och läns ansvar och mål.

⁴ Regeringsbeslut 2020-12-22 Fi2020/00609 m.fl.

Ekonomisk redovisning

Länsstyrelse	Utgående balans 2021	Tilldelat belopp 2022	Totalt belopp 2022
NCH		633 599	633 599
Dalarna		2 968 145	2 968 145
Skåne		1 350 000	1 350 000
Västernorrland		2 189 600	2 189 600
Västmanland		2 571 200	2 571 200
Skaraborg-Skövde		161 000	161 000
Södra Älvsborg-Borås		126 456	126 456
Totalt		10 000 000	10 000 000

Länsstyrelse	Lönekostnader	OH	Övriga verksamhetskostnader	Total kostnad 2022
NCH	1 890 000	685 000	105 922	2 680 922
Dalarna	1 121 866	397 735	539 399	2 059 000
Skåne	610 629	214 279	320 592	1 145 500
Västernorrland	1 766 137	135 014	289 192	2 190 343
Västmanland	1 219 103	425 175	279 957	1 924 235
Totalt	6 607 735	1 857 203	1 535 062	10 000 000

Referenslista

Buudir, Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, <https://www.buudir.no/vold/aresrelatert/kompetanseteamet/>

SEIF, Selvhjelp for Innvandrere og Flyktninger, <https://seifnorge.wpcomstaging.com/>

Regeringsbeslut 2020-12-22 Fi2020/00609 m.fl.

Bilageförteckning

- Bilaga 1. Länsstyrelsen Skånes återrapportering
- Bilaga 2. Länsstyrelsens Dalarnas återrapportering
- Bilaga 3. Länsstyrelsen Västernorrlands återrapportering
- Bilaga 4. Länsstyrelsen Västmanlands återrapportering

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND